

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi elatustukilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi elatustukilakia. Niitä säännöksiä, joiden mukaan Kansaneläkelaitokselle suoritettavan valtion korvauksen ennakot elatustuen maksamista varten määräytyvät, täydennettäisiin ja selkeytettäisiin. Ennakkojen määräytymisperusteina otettaisiin huomioon muun ohessa ne rahamäärät, jotka Kansaneläkelaitos saa perityksi elatusvelvollisilta takautumissaatavien korvauksiksi ja elatustuen saajilta aiheuttomasti maksettujen elatustukien takaisinperintäsaatavien korvauksiksi.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi elatustukilain siirtymäsäännöstä, joka koskee kumottuun elatusturvalakiin perustu-

vien kunnan saatavien siirtymistä Kansaneläkelaitokselle. Ehdotuksen mukaan Kansaneläkelaitokselle siirtyisivät myös aiheuttomasti maksetun elatustuen takaisinperintää koskevat kunnan saatavat.

Vastaavasti maininta takaisinperintäsaatavista ehdotetaan lisättäväksi myös siihen elatustukilain siirtymäsäännökseen, joka koskee kuntien saatavien siirron johdosta kunnille maksettavia korvauksia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Elatustukilaki (580/2008) tuli voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2009. Lailla kumottiin 7 päivänä elokuuta 1998 annettu elatusturvalaki (671/1998). Muutoksen myötä elatustuen maksatus sekä elatusavun perintään ja perittyjen varojen jakoon liittyvät tehtävät siirtyivät kunnilta Kansaneläkelaitokselle.

Kansaneläkelaitoksen oikeudesta elatusavun perimiseen säädetään elatustukilain 19 §:n 1 momentissa. Kun elatustukea maksetaan sillä perusteella, että elatusvelvollinen on laiminlyönyt elatusavun maksamisen, Kansaneläkelaitokselle siirtyy oikeus elatusapuun siltä osin kuin se vastaa maksettua elatustukea. Tätä osaa elatusapusaatavasta kutsutaan takautumissaatavaksi. Lapsella on oikeus saada takautumissaatavan ylittävä osa

elatusvelvolliselta perityistä elatusavuista. Vastaavat säännökset sisältyivät myös aiempaan elatusturvalakiin.

Elatustukilain 43 §:n 2 momentin mukaan elatusturvalakiin perustuvat kunnan takautumissaatavat ovat siirtyneet Kansaneläkelaitokselle uuden lain voimaan tullessa.

Lain 44 §:ssä säädetään takautumissaatavien siirron korvaamisesta kunnille. Säännöksen mukaan kunnille korvataan vuosittain viiden vuoden ajan osuus, jonka Kansaneläkelaitos on edeltävän vuoden aikana saanut perittyä elatusvelvollisilta takautumissaatavan korvaukseksi. Korvaus suoritetaan vuosien 2009—2013 aikana toteutuneiden perintöjen mukaisesti ja kohdennetaan kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta niiden asukasluvun mukaisessa suhteessa.

Elatustukilain 25 §:n 1 momentissa sääde-

tään elatustuen takaisinperinnästä. Säännöksen mukaan aiheetta tai määrältään liian suurena maksettu elatustuki on perittävä takaisin tuen saajalta. Takaisinperinnästä luopumisesta säädetään lain 27 §:ssä. Vastaavat säännökset sisältyivät myös elatusturvalakiin. Aiemmasta laista poiketen elatustukilain 26 § sisältää myös säännökset takaisinperintäsaatavan vanhentumisesta. Sen mukaan päätös perusteettoman etuuden takaisinperinnästä on tehtävä viiden vuoden kuluessa etuuden maksupäivästä lukien. Takaisinperintäpäätöksellä vahvistettu saatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua päätöksen antamisesta, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu.

Elatustukilain toimeenpanoon valmistauttaessa ilmeni, että laista puuttuu säännökset siitä, miten menetellään kunnan aiheettomasti maksamaan elatustukeen perustuvien takaisinperintäsaatavien suhteen. Elatustuen siirtämistä kunnilta Kansaneläkelaitokselle selvittäneen työryhmän (STM 2008:42) asiakirja-aineistosta päätellen tarkoitus oli ollut, että takaisinperintäsaatavien ja takautumissaatavien siirrosta säädettäisiin samalla tavalla. Tämän mukaisesti Kansaneläkelaitos on kunnille lokakuussa 2008 lähettämässään tiedotteessa todennut liikaa maksetun elatustuen takaisinperinnästä seuraavaa: ”Jos elatustuen saajalla on liikaa maksetun elatustuen takaisinperintää jäljellä, jatkaa Kela perintää 1.4.2009 jälkeen. Jos takaisinperintäpäätöstä ei ole tehty, tulee kunnan tehdä perintäpäätös ja siirtää takaisinperintä vasta sen jälkeen Kelaan.”

Elatustukilain 4 §:n 1 momentin mukaan valtio korvaa Kansaneläkelaitokselle lain nojalla maksettavista elatustuista aiheutuvat kustannukset.

Pykälän 2 momentin mukaan Kansaneläkelaitoksen on kuukausittain ilmoitettava valtiolle määrä, jonka se arvioi tarvitsevansa kyseisenä kuukautena maksettavien elatustukien maksamiseen. Ilmoitus on tehtävä neljä arkipäivää ennen elatustuen maksupäivää, joka on lain 16 §:n 1 momentista ilmenevän pääsäännön mukaan kalenterikuukauden kymmenes päivä. Samassa yhteydessä Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava valtiolle myös edellisenä kuukautena perittyjen elatusapujen määrä (4 §:n 3 momentti).

Valtion korvauksen ennakkoa määrättäessä

otetaan huomioon maksettujen elatustukien yhteismäärän sekä saman kuukauden ennakkojen ja perittyjen elatusapujen erotus (4 §:n 3 momentti). Sanottu erotus otetaan säännöksen mukaan huomioon ”maksukuukautta seuraavan toisen kuukauden ennakkoa määrättäessä”.

Elatustukilain 4 §:n 3 momentissa ei ole otettu huomioon, että Kansaneläkelaitos joutuu suorittamaan lapselle kuuluvan osan perityistä elatusavuihin edelleen lapselle. Säännöstä on tarpeen täsmentää niin, että ennakkojen määrässä tulee ottaa huomioon vain se osuus perityistä elatusavuihin, joka kuuluu takautumissaatavan korvaukseksi.

Jotta ennakot vastaisivat mahdollisimman hyvin sitä rahamäärää, joka kuukausittain tarvitaan elatustuen maksamiseen, ennakon määräytymisessä tulisi lisäksi ottaa huomioon myös aiheettomasti maksetun elatustuen takaisinperinnästä kertyneet varat. Laki kelpaa täsmennykseksi myös tältä osin.

2. Ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi ja selkeytettäväksi elatustukilain säännöksiä, joiden mukaan elatustuen maksamista varten suoritettavan valtion korvauksen ennakot määräytyvät. Säännöksiin lisättäisiin maininnat takaisinperintäsaatavista. Muutoin tarkoitus ei ole muuttaa voimassa olevan sääntelyn asiallista sisältöä, vaan ainoastaan selkeyttää niiden sanontaa.

Säännöksistä ilmeni, mitkä asiat Kansaneläkelaitoksen tulee ilmoittaa valtiolle kuukausittain neljä arkipäivää ennen elatustuen maksupäivää. Ilmoituksen tulisi sisältää arvio kyseisenä kuukautena maksettavien elatustukien maksamiseen tarvittavasta määrästä.

Lisäksi ilmoituksesta tulisi ilmetä edellistä kalenterikuukautta edeltäneeltä kalenterikuukaudelta tiedot maksettujen elatustukien yhteismäärästä sekä niistä rahamäärästä, jotka Kansaneläkelaitos on saanut perityksi elatusvelvollisilta takautumissaatavan korvaukseksi ja elatustuen saajilta aiheettomasti maksetun elatustuen takaisinperintäsaatavan korvaukseksi.

Valtion korvauksen ennakoiden määräytymisperusteet täsmennettäisiin. Kunkin kuukauden ennakko muodostuisi siten, että edel-

listä kuukautta edeltäneen kuukauden ennakosta vähennetään samana kuukautena maksettujen elatustukien yhteismäärä sekä takautumissaatavan ja takaisinperintäsaatavan korvaukseksi perityt rahamäärät.

Elatustuen maksamista ja takautumissaatavaa koskevaa siirtymäsäännöstä ehdotetaan täydennettäväksi niin, että Kansaneläkelaitokselle siirtyisivät takautumissaatavien lisäksi myös aiheettomasti maksetun elatustuen takaisinperintää koskevat kunnan saatavat.

Kunnan takautumissaatavan lisäksi myös aiheettomasti maksetun elatustuen takaisinperintää koskevat kunnan saatavat korvattaisiin kunnille.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksen taloudelliset vaikutukset kohdistuvat ehdotetun lain säännöksiin, jotka koskevat elatustuen takaisinperintäsaatavien siirtymistä kunnilta Kansaneläkelaitokselle.

Viime vuosina kunnat ovat saaneet perityksi takaisin aiheettomasti maksettua elatustukea noin 300 000 euroa vuosittain. Määrä on noin puolet siitä, mitä kunnat ovat päättäneet periä takaisin. Kansaneläkelaitos saanee perityksi takaisin elatustukea vuosittain vähintään saman verran. Voidaan arvioida, että Kansaneläkelaitoksen lähivuosina takaisin perimästä elatustuesta merkittävä osa perustuu kuntien aikanaan maksamaan elatustukeen.

Valtion vuoden 2010 talousarviota valmisteltaessa on arvioitu, että vuonna 2009 Kansaneläkelaitos saa perityksi takautumissaatavia ja takaisinperintäsaatavia yhteensä 50 175 000 euroa, mistä takaisinperintäsaatavien osuus on noin 300 000. Kansaneläkelaitos tulouttaa vuosittain perimänsä takautumis- ja takaisinperintäsaatavat valtion tulomomentille 12.33.98.

Vuonna 2009 peritystä yhteismäärästä arviolta 2 500 000 euroa kohdistuu Kansaneläkelaitoksen maksamaan elatustukeen ja loput eli noin 47 700 000 euroa kohdistuu kuntien maksamaan elatustukeen.

Kuntien elatustukimenoista noin kolmannes on voitu aikanaan kattaa valtionosuuksil-

la, joten kuntien nettokustannukset vastaavan elatustuen maksamisesta ovat saatujen valtionosuuksien vuoksi olleet noin 2/3 maksetun elatustuen yhteismäärästä eli noin 31 900 000 euroa, mistä takaisinperintäsaatavien osuus on noin 200 000 euroa. Kuntien osuus 31 900 000 euroa palautetaan kunnille ja sisältyy valtion talousarvion momentille 28.90.30. Määrä on tarkoitus tarkistaa todellisen perinnän mukaiseksi vuoden 2010 lisätalousarviossa.

3.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Takaisinperintäsaatavia koskevat ehdotukset korjaavat elatustukilaisissa olevan puutteen ja poistavat näiden saatavien käsittelyä koskevan epätietoisuuden, joka on tullut esiin niin Kansaneläkelaitoksen kuin kuntienkin taholla. Lisäksi lain 4 §:ään ehdotetut muutokset selkeyttävät Kansaneläkelaitokselle maksettavien ennakoiden määräytymistä.

Esitys merkitsee, että kunnilta siirtyvät Kansaneläkelaitoksen perittäviksi ne takaisinperintäsaatavat, joiden osalta kunnat ovat tehneet perintäpäätökset voimassa olevan lain 46 §:n mukaisesti.

Kunnat tekevät ratkaisunsa vanhaa lakia soveltaen, mutta Kansaneläkelaitos käsittelee asiat uuden lain mukaisesti lain 46 § 2 momentin nojalla Tämä merkitsee, että siirtyviin takaisinperintäsaataviin sovelletaan elatustukilain vanhentumissäännöksiä. Siten Kansaneläkelaitos voi panna täytäntöön kunnan tekemän takaisinperintäpäätöksen vain, jos päätös on tehty viiden vuoden kuluessa etuuden maksupäivästä lukien. Lisäksi Kansaneläkelaitos voi kohdistaa takaisinperinnän vain sellaisiin saataviin, jotka perustuvat enintään viisi vuotta aikaisemmin maksettuihin elatustukeen, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu.

3.3. Vaikutukset asiakkaiden asemaan

Takaisinperintäsaatavien siirtyminen Kansaneläkelaitokselle vaikuttaa jossain määrin niiden elatustuen saajien asemaan, joille kunnat ovat maksaneet elatustukea aiheettomasti.

Elatustukilain vanhentumissäännösten so-

veltäminen merkitsee, että osa perusteettomasti elatustukea saaneista asiakkaista vapautuu tuen takaisinmaksuvelvollisuudestaan. Muissa tapauksissa takaisinperintä sen sijaan saattaa jossain määrin tehostua lain muutoksen johdosta, koska Kansaneläkelaitoksella on elatustukiasioiden nykyisenä toimeenpanijana kuntia paremmat valmiudet huolehtia takaisinperinnän toteutumisesta.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun yhteydessä on kuultu valtiovarainministeriön, Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Kuntaliitto ry:n edustajia.

5. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

6. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Takaisinperintäsaatatavat siirtyvät Kansaneläkelaitokselle vasta ehdotetun lain voimaan tuosta lukien, jollei kunta ole sitä ennen siirtänyt saatavaa Kansaneläkelaitokselle.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

elatuskylälain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä elokuuta 2008 annetun elatuskylälain (580/2008) 4 §:n 2 ja 3 momentti, 43 §:n otsikko ja 2 momentti sekä 44 § seuraavasti:

4 §

Rahoitus

Kansaneläkelaitoksen on neljä arkipäivää ennen 16 §:ssä tarkoitettua elatuskylän maksupäivää ilmoitettava valtiolle määrä, joka tarvitaan Kansaneläkelaitoksen arvion mukaan maksukuukautena maksettavien elatuskylän maksamiseen. Arvion yhteydessä Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava valtiolle edellistä kalenterikuukautta edeltäneeltä kalenterikuukaudelta tiedot maksettujen elatuskylän yhteismäärästä, takautumissaatavan korvaukseksi perityn elatuskylän määrästä ja takaisin perityn elatuskylän määrästä.

Kunkin kuukauden ennakkoa määrittäessä otetaan huomioon Kansaneläkelaitoksen edellistä kuukautta edeltäneenä kuukautena maksaman elatuskylän yhteismäärä, josta vähennetään Kansaneläkelaitoksen vastaavana aikana saamat ennakot, takautumissaatavan korvaukseksi perimät elatuskylät ja takaisin perimät elatuskylät.

43 §

Elatuskylän maksamista, takautumissaatavaa ja elatuskylän takaisinperintäsaatavaa koskevat siirtymäsäännökset

Elatuskylälakiin perustuvat kunnan takau-

tumissaatavat ja takaisinperintää koskevat kunnan saatavat siirtyvät tämän lain voimaan tullessa Kansaneläkelaitokselle. Kansaneläkelaitos siirtyy mainitusta ajankohdasta lukien ulosottoaressa tarkoitetuksi ulosoton hakijaksi kunnan sijasta. Kansaneläkelaitos siirtyy kunnan sijasta hakijaksi myös ulkomaisissa täytäntöönpanoasioissa.

44 §

Takautumissaatavan siirron ja elatuskylän takaisinperintäsaatavan korvaaminen kunnille

Kunnille korvataan vuosittain viiden vuoden ajan osuus, jonka Kansaneläkelaitos on edeltävän vuoden aikana saanut vuosina 2009—2013 perityksi elatuskylälakiin perustuvien kunnan takautumissaatavien ja takaisinperintää koskevien kunnan saatavien korvaukseksi. Korvaukset suoritetaan kunnille peruspalveluihin maksettavien laskennallisten valtionosuuksien yhteydessä ja kohdennetaan niille niiden asukasluvun mukaisessa suhteessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Sen estämättä, mitä 43 §:n 2 momentissa säädetään, lakia sovelletaan aiheettomasti

maksetun elatustuen takaisinperintää koske- tultua, jollei kunta ole sitä ennen siirtänyt
viin kunnan saataviin tämän lain voimaan saatavaa Kansaneläkelaitokselle.

Helsingissä 15 päivänä syyskuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Paula Risikko*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

Laki

elatustukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä elokuuta 2008 annetun elatustukilain (580/2008) 4 §:n 2 ja 3 momentti, 43 §:n otsikko ja 2 momentti sekä 44 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 §

Rahoitus

Kansaneläkelaitoksen on neljä arkipäivää ennen 16 §:ssä tarkoitettua elatustuen maksupäivää ilmoitettava valtiolle määrä, joka tarvitaan Kansaneläkelaitoksen arvion mukaan maksukuukautena maksettavien elatustukien maksamiseen. *Kalenterikuukautena maksettujen elatustukien yhteismäärän ja saman kuukauden ennakkojen erotus otetaan huomioon maksukuukautta seuraavan toisen kuukauden ennakkoa määrättäessä.*

Edellä 2 momentissa tarkoitettun arvion yhteydessä Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava valtiolle perittyjen elatusapujen määrä. Kalenterikuukautena maksettujen elatustukien yhteismäärän sekä saman kuukauden ennakkojen ja perittyjen elatusapujen erotus otetaan huomioon maksukuukautta seuraavan toisen kuukauden ennakkoa määrättäessä.

Ehdotus

4 §

Rahoitus

Kansaneläkelaitoksen on neljä arkipäivää ennen 16 §:ssä tarkoitettua elatustuen maksupäivää ilmoitettava valtiolle määrä, joka tarvitaan Kansaneläkelaitoksen arvion mukaan maksukuukautena maksettavien elatustukien maksamiseen. *Arvion yhteydessä Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava valtiolle edellistä kalenterikuukautta edeltäneeltä kalenterikuukaudelta tiedot maksettujen elatustukien yhteismäärästä, takautumisaatavan korvaukseksi perityn elatusavun määrästä ja takaisin perityn elatustuen määrästä.*

Kunkin kuukauden ennakkoa määrättäessä otetaan huomioon Kansaneläkelaitoksen edellistä kuukautta edeltäneenä kuukautena maksaman elatustuen yhteismäärä, josta vähennetään Kansaneläkelaitoksen vastaavana aikana saamat ennakot, takautumisaatavan korvaukseksi perimät elatusavut ja takaisin perimät elatustuet.

43 §

Elatustuen maksamista ja takautumissaataavaa koskevat siirtymäsäännökset

Elatusturvalakiin perustuvat kunnan takautumissaatavat siirtyvät tämän lain voimaan tullessa Kansaneläkelaitokselle. Kansaneläkelaitos siirtyy mainitusta ajankohdasta lukien ulosottokaassa tarkoitetuksi ulosoton hakijaksi kunnan sijasta. Kansaneläkelaitos siirtyy kunnan sijasta hakijaksi myös ulkomaisissa täytäntöönpanoasioissa.

44 §

Takautumissaatavan siirron korvaaminen kunnille

Kunnille korvataan vuosittain viiden vuoden ajan osuus, jonka Kansaneläkelaitos on edeltävän vuoden aikana saanut perittyä elatusvelvollisilta tämän lain 19 §:n 1 momentin mukaisesta saatavasta. Korvaus suoritetaan vuosien 2009—2013 aikana toteutuneiden perintöjen mukaisesti. Korvaukset kohdennetaan kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta niiden asukasluvun mukaisessa suhteessa.

43 §

Elatustuen maksamista, takautumissaataavaa ja elatustuen takaisinperintäsaataavaa koskevat siirtymäsäännökset

Elatusturvalakiin perustuvat kunnan takautumissaatavat ja takaisinperintää koskevat kunnan saatavat siirtyvät tämän lain voimaan tullessa Kansaneläkelaitokselle. Kansaneläkelaitos siirtyy mainitusta ajankohdasta lukien ulosottokaassa tarkoitetuksi ulosoton hakijaksi kunnan sijasta. Kansaneläkelaitos siirtyy kunnan sijasta hakijaksi myös ulkomaisissa täytäntöönpanoasioissa.

44 §

Takautumissaatavan siirron ja elatustuen takaisinperintäsaatavan korvaaminen kunnille

Kunnille korvataan vuosittain viiden vuoden ajan osuus, jonka Kansaneläkelaitos on edeltävän vuoden aikana saanut vuosina 2009—2013 perityksi elatusturvalakiin perustuvien kunnan takautumissaatavien ja takaisinperintää koskevien kunnan saatavien korvaukseksi. Korvaukset suoritetaan kunnille peruspalveluihin maksettavien laskennallisten valtionosuuksien yhteydessä ja kohdennetaan niille niiden asukasluvun mukaisessa suhteessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Sen estämättä, mitä 43 §:n 2 momentissa säädetään, lakia sovelletaan aiheettomasti maksetun elatustuen takaisinperintää koskeviin kunnan saataviin tämän lain voimaan tultua, jollei kunta ole sitä ennen siirtänyt saatavaa Kansaneläkelaitokselle.